

224

GENER - FEBRER
2012
3 EUR

Entrevista

Bernat Nadal

Itineraris

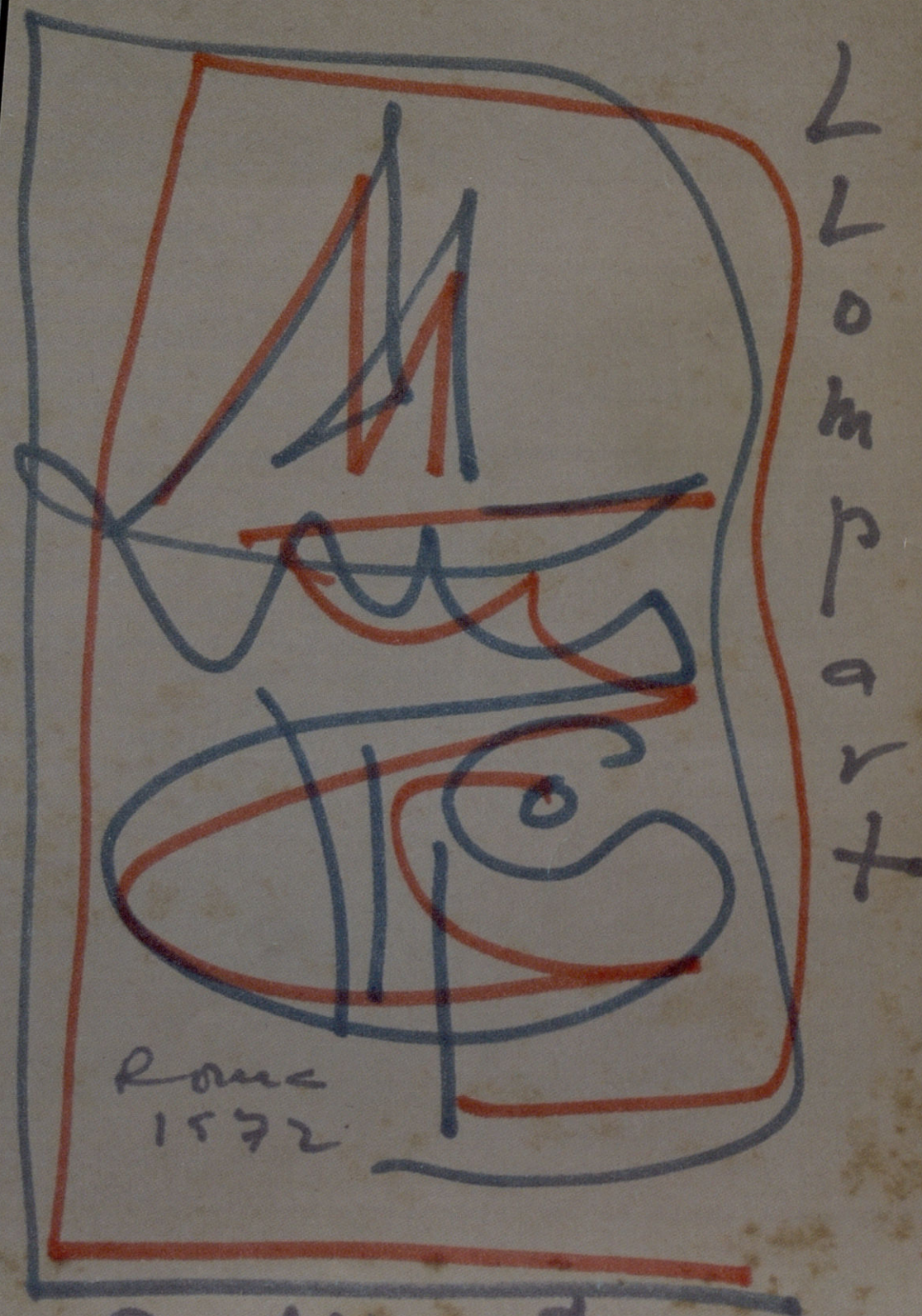
Gaspar Valero:
Travessa de la serra de
Tramuntana tira a tira
(8a etapa)

Dossier

Josep Maria Llompart

el mirall

A Josep Maria

R. Alberti

Arenal

Pça. Gaspar Rul·lan, 5 · 07600 Palma
Tel. 971 492 866
bibarenal@a-palma.es
Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Casal Solleric

Passeig del Born, 27 · 07012 Palma
Tel. 971 722 092
caguilo@sf.a-palma.es
De dilluns a divendres de les 8.30 a les 14.30 h
Dimarts també de les 17 a les 20 h
Especialitzada en art

Coll d'en Rabassa

Albuera, 1 · 07007 Palma
Tel. 971 490 354
bibcoll@a-palma.es
De dilluns a divendres de les 16 a les 21 h
Dimarts i dijous també de les 10.30 a les 13.30 h
Dissabte de les 9 a les 13 h

Cort

Pça. de Cort, 1 · 07001 Palma
Tel. 971 225 962
bibcort@a-palma.es
De dilluns a divendres de les 8.30 a les 20.30 h
Dissabte de les 9 a les 13 h

Establiments

Carretera Esporles, 74 · 07010 Palma
Tel. 971 765 192
bibestabliments@a-palma.es
Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Gènova

Barranc, 22 · 07015 Palma
Tel. 971 405 481
bibgenova@a-palma.es
Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Indioteria

Gremi Tintorer, 2 · 07009 Palma
Tel. 971 207 505
bibsaindiateria@a-palma.es
Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Joan Alcover

Joan Alcover, 28 · 07006 Palma
Tel. 971 771 724
bibjalcover@a-palma.es
De dilluns a divendres de les 8.30 a les 20.30 h
Dissabte de les 9 a les 13 h

Josep M. Llopart

Emperadriu Eugènia, 6 (S'Escorxador) · 07010 Palma
Tel. 971 753 942
bibjmllopart@a-palma.es
De dilluns a divendres de les 8.30 a les 20.30 h
Dissabte de les 9 a les 13 h i de les 16 a les 20 h

Molinar

Xadó, 3b · 07006 Palma
Tel. 971 247 649
bibmolinar@a-palma.es
Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Oliver

Plaça de l'Oliver, edifici Mercat de l'Oliver,
1ª planta · 07002 Palma
Tel. 971 726 580
bibolivar@a-palma.es
De dilluns a divendres de les 8 a les 14 h
Dissabte de les 9 a les 13 h

Polígon de Llevant

Ciutat de Querétaro, 3 · 07007 Palma
Tel. 971 242 155
bibpoligondellevant@a-palma.es
Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Rafal Vell

Joan Estelrich Artigues, 50 · 07008 Palma
Tel. 971 474 414
bibrafaelvell@a-palma.es
Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Ramon Llull

Institut Balear, s/n · 07012 Palma
Tel. 971 299 260
bibramonllull@a-palma.es
De dilluns a divendres de
les 8.30 a les 20.30 h
Dissabte de les 9 a les 13 h

Sant Jordi

Pau Bouvy, 31 · 07199 Palma
Tel. 971 742 036
bibsantjordi@a-palma.es
Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Santa Catalina

Fàbrica, 34 · 07013 Palma
Tel. 971 286 069
bibstacatalina@a-palma.es
Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Son Cladera

Cala Mitjana, 41 · 07009 Palma
Tel. 971 470 839
bibsoncladera@a-palma.es
Dilluns i dimecres de 9 a 13.15 h
De dilluns a divendres de les 15.30 a les 21 h
Dissabte de les 9 a les 13 h

Son Ferriol

St. Joan de la Creu, 43 · 07198 Palma
Tel. 971 429 856
bibsonferriol@a-palma.es
De dilluns a divendres de les 16 a les 21 h
Dilluns i dimecres també de les 10.30 a les 13.30 h
Dissabte de les 9 a les 13 h

Son Forteza

Sant Isidre Llaurador, 25 · 07005 Palma
Tel. 971 243 983
bibsonforteza@a-palma.es
Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Son Gotleu

Josep Garcias 2b · 07008 Palma
Tel. 971 273 507
bibsongotleu@a-palma.es
Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Son Rapinya

Catalina March, 4 A · 07013 Palma
Tel. 971 792 337
bibsonrapinya@a-palma.es
Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

Son Sardina

Camí Passatemp, 123 · 07120 Palma
bibsonsardina@a-palma.es
De dilluns a dijous de 9 a 11 h
Divendres de 9 a 12 h
De dilluns a divendres de 16 a 21 h
Dissabtes de 9 a 13 h

Son Ximelis

Cap Enderroc, 14 · 07011 Palma
Tel. 971 791 233
bibsonximelis@a-palma.es
De dilluns a dijous de les 15.30 a les 21 h
Divendres de les 10 a les 13.30 i de 15.30 a 21 h
Dissabte de les 9 a les 13 h

Terreno

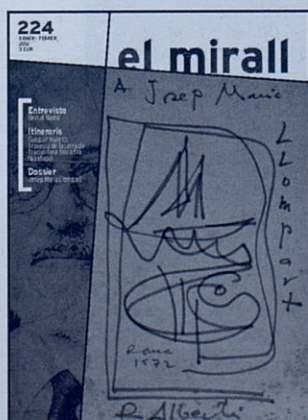
Dos de Maig, 1 · 07015 Palma
Tel. 971 737 709
bibelterreno@a-palma.es
Dilluns i divendres de les 9 a les 15 h
Dimarts, dimecres i dijous de les 15 a les 21 h

[índex]

Universitat de les
Illes Balears
Servei de Biblioteca i
Documentació

editorial	4
Josep Maria Llompart: un intel·lectual indignat	
dossier	5
Josep Maria Llompart, una vida dedicada a Argensa	
entrevista	14
Bernat Nadal	
miscel·lània	20
Jaume Lladó	
racó econòmic	21
Estrictament econòmic	
llibres	22
Epistolari Villalonga-Porcel (1957-1976)	
el semàfor	25
Oficina dels Drets Lingüístics	
art	26
Noves propostes de la Fundació Palma Espai d'Art	
itineraris	32
Travessa de la serra de Tramuntana tira a tira Vuitena etapa: d'Esporles a Puigpunyent	
cinefàgia	40
Les pitjors pel·lícules de l'any	

EL MIRALL

REVISTA CULTURAL
Gener - febrer de 2012
Núm. 224

Edició:
OBRA CULTURAL BALEAR

Publicació:
Associació EL MIRALL
C/ del Pare Bartomeu Pou, 31, bxs.
07003 Palma

Adreça electrònica:
<http://www.ocb.cat>
comunicacio@ocb.cat

President:
Jaume Lladó

Director:
Joan Guasp

Cap de redacció:
Esther Balaguer

Consell editorial:

Jaume Lladó
Pere Bueno
Joan Guasp
Joan Miquel Chacon
Gabriel Matas
Macià Calafat

Publicitat:
Santi Adrover

**Producció, administració
i publicitat:**

Tel.: 971 72 59 37
Telefax: 971 71 93 85
Apartat de correus 179
07080 Palma

Delegació a Barcelona:
Omnium Cultural
C/ de la Diputació, 276, pral.
08009 Barcelona

Delegació a València:

Acció Cultural del País Valencià
C/ del Baró de Càrcer, 37
46001 València

Disseny
Marco Spinazzola

**Maquetació i
fotocomposició**
Ecogràfic

Impressió
Xisco Arts Gràfiques
C/ del Baix Riera, 1-A, Palma
Tel. 971 475754

Dipòsit legal
PM 10-1987

Agraïments
Paraula. CSL

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5110130907

[editorial]

Josep Maria Llompart: un intel·lectual indignat

La seva activitat literària va anar sempre de bracet de la seva lluita pel drets de la nostra nació, de manera molt destacada en l'àmbit cultural i, més concretament, pel que fa a la llengua, la política i la identitat.

És cert que ha passat a la història del país pel seu patriotisme, però la poesia va ser el vaixell que aconseguí obrir el solc que l'havia de portar aquí on és ara i que, amb tota seguretat, encara el portarà més enllà. Josep Maria Llompart va ser un poeta de cap a peus, faceta que va potenciar a mesura que passaven els anys. Però en anys precedents, sense mai deixar de banda la poesia, havia estat un pal de paller per a la cultura balear, en el qual trobaren aixopluc no tan sols els aspirants a poetes, sinó també els qui tendien de manera més predominant a la narrativa, el teatre i la novel·la. I més enllà, enlairat en la seva ferma catalanitat, tots els grups que d'alguna manera o altra lluitaven per recuperar i potenciar els trets característics de la nostra consciència nacional.

En aquest apartat és on podríem parlar d'un Josep Maria Llompart indignat, en la nova accepció que s'atribueix últimament al terme. Ell va ser un dels primers que s'indignaren. De motius, n'hi havia a voler, els quals perduren encara ara. Això sí, com a persona educada que era, la seva indignació, per radical que fos, es mostrava sempre generosa i elegant. Els seus retrets eren sempre justificats i argumentats. És per tot plegat que podem parlar de Josep Maria Llompart com d'un intel·lectual indignat, sempre disposat a combatre les injustícies que en aquesta terra hem hagut de patir des de tres-cents anys enrere.

És bo que recordem la seva figura emblemàtica i que reviscolem la seva tasca al servei de la democràcia, la llibertat i la civilitat. De la independència col·lectiva i personal.

[dossier]

COORDINACIÓ: PILAR ARNAU

Josep Maria Llompart, una vida dedicada a Argensa

Perfil compacte

Josep Maria Llompart de la Peña va néixer el 23 de maig de 1925 a Ciutat. Provenia de família de militars per banda materna; també el seu pare fou militar professional. Totes dues famílies eren molt conservadores i espanyolistes. Estudià primer al Col·legi de la Puresa i més tard a l'Institut Ramon Llull. Obtingué la llicenciatura de Dret a la Universitat de Barcelona com a alumne lliure, però mai exercí d'advocat. El 1956, entrà com a administratiu a Obres Públiques i es casà amb Encarna Viñas; no tingueren fills. Aquell mateix any entrà en nòmina a *Papeles de Son Armadans*, que canvià sis anys més tard per l'assessoria literària de l'Editorial Moll, a la qual estigué

vinculat la resta de sa vida. Gràcies al seu estímul i la seva col·laboració, contribuï a dinamitzar la modesta vida cultural mallorquina de l'època i donà suport als joves escriptors en la seva incipient tasca literària. En els darrers anys de la dictadura franquista participà en molts actes polítics i col·laborà en la fundació de diversos partits polítics nacionalistes i d'esquerrers. Més tard minvà la participació en la política activa i augmentà la col·laboració amb associacions i entitats i la presència en actes reivindicatius (culturals, sindicals, ecologistes, etc.). Des de final dels seixanta publicà centenars d'articles polítics i culturals a la premsa mallorquina i catalana. També fou poeta, crític literari, traductor, professor universitari i historiador de la literatura. La seva obra poètica encara no ha estat estudiada com es mereix. Rebé els premis importants dels Països Catalans per la seva tasca cívica.

De salut fràgil, i gran fumador, patí diverses malalties cròniques, sobretot en els darrers anys de la seva vida. Morí a Ciutat el 28 de gener de 1993.

«Mestre i pacient orientador de les noves generacions, jurat de tots els premis, prologuista de tots els llibres que han nascut a Mallorca, símbol de la defensa de la nostra llengua i del seu nom històric i científic.»

Jaume Santadreu

Josep Maria Llompart, una vida dedicada a Argensa

En contextos polítics i culturals adversos, les societats tendeixen a fomentar la creació de figures públiques que reflecteixen el desig de canvi i millora de la majoria sotmesa. Aquesta recerca, sovint inconscient i fortuïta, recau en persones singulars i excepcionals; persones que no sempre estan d'acord ni tenen l'oportunitat de manifestar que estan disconformes amb el seu rol de líder.

Amb freqüència, però, aquestes persones, que solen ser bones comunicadores, acaben per acceptar el seu destí com una obligació moral, com un deute cap a la societat que reivindica la transformació que elles comparteixen. Aquest podria ser el cas de Josep Maria Llompart, un home de gran talent poètic i vocació didàctica que hagué de deixar de banda els seus afanys personals per dedicar-se completament al redreçament lingüístic, polític i cultural del país.

I la tasca no fou fàcil. Llompart provenia d'una família conservadora de dretes i de militars que donà suport a l'alçament franquista i que li parlava en castellà, llengua considerada com a superior a la menyspreada catalana parlada al carrer.

El prestigi social del castellà era indubtable. El coneixement de la literatura espanyola era més gran del que tenia de la pròpia. Però, a l'Institut Ramon Llull, Llompart va fer amistat amb un company de curs, Miquel Llodrà, fill d'un ferroviari pollencí, que li facilità la lectura d'obres de clàssics catalans. Llompart, que gairebé només coneixia les rondalles alcoverianes, pogué apropiarse a un nou món

«Crec que ha de quedar clar el paper de germà major que en Llompart va assumir respecte a la nostra quinta i a les posteriors.»

Bartomeu Fiol

Josep Maria Llopart i Encarna Viñas a la casa de Deià. Anys setanta.

gràcies a les obres de Miquel Costa i Llobera, Joan Alcover o Joaquim Ruyra. Jove soliu i poruc, li agradava la lectura per l'aïllament que proporcionava, i pel plaer de les noves descobertes en solitari. Gràcies també a Llodrà, autèntic animador de les tertúlies de l'Acadèmia d'Història de Mallorca, conegué alguns dels prohoms literaris d'aquell temps, com Miquel Ferrà, Guillem Colom o Joan Pons, i d'altres de més joves, com Miquel Gayà, Llorenç Moyà o Jaume Vidal Alcover. El que Llodrà significà per al contacte de Llopart amb la literatura pròpia, ho significà Encarna Viñas per a la ideologia d'esquerres. Llopart i Viñas es conegueren el 1941 durant unes clas-

ses de repàs de matemàtiques, i tot d'una entaularen una amistat que durà tota la vida. La influència d'Encarna Viñas és notòria: els primers versos llopartians escrits en castellà –que foren destruïts anys més tard– deixaren pas, ràpidament, a una obra poètica exclusivament en la nostra llengua. D'altra banda, no hi ha dubte que els seus únics vincles amb l'esquerra procedien de la seva dona, filla d'un mestre català republicà que havia estat depurat.

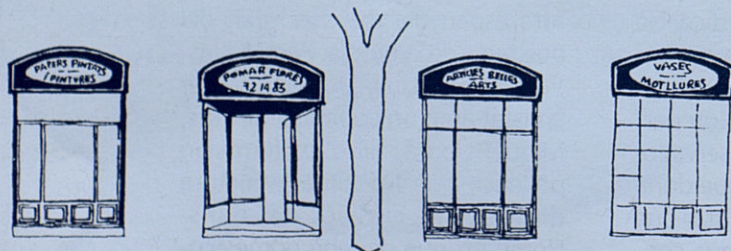
El 1956, després d'uns quants intents infructuosos d'aprovar les oposicions de notaria, decidí acceptar l'oferiment de Miquel Forteza i entrà com a administratiu a la delegació d'Obres Públiques. Així,

Llopart pogué a la fi, amb trenta-tres anys, independitzar-se econòmicament de la seva família, i decidí casar-se ràpidament amb Encarna Viñas. Començà llavors una nova vida al primer pis del carrer de Llorenç Riber, 18. La monotonia de la feina a l'Administració, que li permetia viure amb modèstia, es veia compensada diàriament amb la col·laboració a la revista *Papeles de Son Armadans*. Dirigida per Camilo José Cela, aquesta revista espanyola, feta íntegrament a Mallorca, fou una mena d'oasi durant els anys cinquanta. Llopart hi tingué diversos càrrecs i hi col·laborà amb ressenyes i articles sobre literatura catalana i amb traduccions, sobretot del gallec. La feina era diària, i acabava sovint amb un sopar, i els caps de setmana amb gresca fins a la matinada. Fou també l'època daurada de Gomila com a zona d'oci nocturn, molt propera a can Cela, època de les sortides nocturnes, dels whiskys (beguda preferida de Llopart i dels seus amics) i de l'admiració per La Chunga, la *bailaora* que despertava passions tant en Llopart com en Cela o Caballero Bonald.

Quan, el 1961, deixà *Papeles de Son Armadans*, Francesc de Borja Moll li oferí entrar a l'editorial, on necessitava urgentment un assessor literari, i en poc temps Llopart

"Encara queden botigues"

Casa Pomar Flores

PAPERS PINTATS I PINTURES · ARTICLES PER A ARTISTES · VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 971 721 483 - Fax 971 719 312 · 07002 - PALMA (MALLORCA)

Josep Maria Llompart i
Miquel Llodrà amb
altres estudiants a
l'Institut.

se'n convertí en el director literari. Hi creà noves col·leccions (algunes s'estrenaren amb obres seves), i va esdevenir un dels prologuistes més fecunds que ha donat la literatura catalana del segle XX. En aquest context també féu d'historiador de la literatura i de traductor.

A Llompart li agradava estar envoltat de joves, i molt prest can Moll es convertí en un lloc de trobada per a molts aspirants a escriptors. Ell fou el mestre, el guia i el conseller de molts dels autors que més tard omplirien els prestatges de les llibreries, com Antònia Vicens, Gabriel Janer Manila, Llorenç Capellà, Guillem Frontera, Pau Faner, Jaume Pomar, Maria Antònia Oliver, Miquel López Crespí... I, anys més tard, Maria de la Pau Janer o Hèctor Hernández. El mestratge de Llompart és molt important per a tota una generació d'escriptors que s'iniciaren en la literatura quasi sense referents. I no hem de pensar que la seva relació amb els joves autors era solament literària i cultural: als anys seixanta i setanta, durant les trobades informals els

vespres dels caps de setmana al Bar Bosch, hi va haver discussions abrindades sobre bous i toreros o converses entusiastes sobre Sara Montiel, de qui ell i Jaume Vidal Alcover eren grans admiradors— el primer presumia d'haver vist *El último cuplé* almanco una dotzena de vegades. I el matrimoni Llompart-Viñas tenia sempre la casa plena de convidats. A ell li agradava estar envoltat de gent, sobretot de joves, per això tothom sabia que se'l podia visitar al vespre, molt sovint amb la taula parada. Encarna Viñas era molt bona cuinera, i Josep Maria Llompart un excel·lent amfitrió, un gran comunicador. En les reunions participaven Maria Aurèlia Capmany i Jaume Vidal Alcover, Biel Mesquida, Guillem Fron-

tera, Llorenç Moyà, Bernat Vidal Tomàs i Blai Bonet, però també alumnes com Marita Camacho o Carme Simó, entre molts d'altres. També el visità molt Baltasar Porcel, fins que un afer personal els distancià per sempre. Molts escriptors i intel·lectuals catalans i valencians, quan passaven per Mallorca, visitaven Llompart, alguns s'allotjaven a ca seva, o aprofitaven per passar tots junts uns dies a la casa de Deià.

Però no és aquest el perfil més humà, o frívol, segons qui ho consideri, el més conegut de Llompart.

Com tam-
poc

«L'aportació de Llompart, com a creador i com a estudiós, a la literatura catalana contemporània és fonamental, sobretot per a entendre el que aquesta literatura ha estat i és avui a Mallorca.»

Joan Mas i Vives

Josep Maria Llompart llegint el discurs de l'11 de Setembre al Fossar de les Moreres, 1977.

Foto: Montserrat Manent.

no s'ha tingut en compte el talent d'un poeta que és recordat sovint per la *popularitat* i la *representativitat*, com explica molt bé el crític i poeta Francesc Parcerisas. Molt pocs crítics han gosat enfrontar-se amb la seva poesia tardana, d'una qualitat excepcional i mancada encara avui d'estudis rigorosos.

La tasca cívica de Llompart ennigulà la poètica. No tan sols

participà durant els darrers anys de la dictadura en la major part d'iniciatives polítiques progressistes, sinó que influí, ja des de final dels seixanta, en el món cultural mallorquí. Així, entre 1965 i 1968, participà, juntament amb Jaume Adrover i Antoni Serra, en l'organització de les Aules de Poesia, Teatre i Novel·la, que acabaren amb la seva detenció i la d'altres

quatre assistents, el 21 de maig de 1968, que hagueren de fer nit als calabossos. Llompart compartí cella amb Antoni Serra, i passaren l'estona jugant a retxeta, mentre a fora nombroses persones intentaven intervenir a favor seu. L'endemà vespre foren posats en llibertat. La detenció conjunta d'intel·lectuals i militants antifranquistes tingué un gran ressò en la premsa i en la societat insular. Encara avui moltes persones recorden aquest fet, que per a Llompart significà una presa de consciència política que es traduiria en la participació en tot tipus d'actes reivindicatius.

Els seus textos i el seus discursos adquiriren progressivament un matís més ferm a favor de la recuperació de la identitat catalana de Mallorca. Participà a la Mesa Democràtica de les Illes, a la Junta Democràtica, al «contuberni de s'Arracó» i en la creació del Grup Autonomista i Socialista de les Illes. El mes de març de 1977 fou un dels oradors en l'acte de presentació a Cura de l'Avantprojecte d'Estatut d'Autonomia, elaborat per l'Assemblea Popular, integrada per l'esquerra radical i els sectors mallorquinites. En el seu discurs, analitzà la contribució d'intel·lectuals com Emili Darder i Alexandre Jaume en el procés de redreçament nacional, i defensà l'autonomia de cada illa en el marc dels Països Catalans.

A les primeres eleccions democràtiques donà suport a la candidatura d'Unitat Socialista, i l'11 de setembre llegí un discurs molt radical al Fossar de les Moreres de Barcelona. Aquest fet ha provocat que alguns intel·lectuals independentistes li retraguessin la diferència entre els discursos flamejants i vigorosos al Principat i els que feia a Mallorca, més moderats i molt mesurats. Però Llompart, malgrat la seva timidesa, no defugí mai la polèmica, i sabia perfectament que els contextos polítics, culturals i socials d'ambdós territoris catalans eren distints.

En els darrers anys de la seva vida s'apropà al Partit Socialista de Mallorca, però abans ja havia participat en alguns actes reivindicatius del GOB, i havia estat president de l'Obra Cultural Balear (1978-1986), i vocal, president i vicepresident per les Illes de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (1979-1987). Perquè Llompart dugué una activitat frenètica en els darrers temps. Pronuncià centenars de discursos i conferències, de molts dels quals només queden notícies a les hemeroteques, però cap rastre entre els seus manuscrits. Escrivia i reescribia, redactava de nou i copiava fragments d'escrits ja llegits anteriorment. Aprofitava textos d'ací i d'allà per complaure totes les peticions. Acceptava de participar, amb la més absoluta voluntat de servei al país, en innumbrables actes cívics i literaris.

Els darrers dos anys de la seva vida, ja jubilat, rebé un nombre considerable d'homenatges. El 18 de juny de 1992, i sota els auspicis de l'Obra Cultural Balear, es presentava el programa de la Comissió d'Homenatge a Josep Maria Llompart, que havia de divulgar durant un any la tasca feta pel mestre mitjançant conferències, taules rodones, vídeos biogràfics o exposicions. I no cal dir que l'èxit

fou clamorós. En les fotografies es percep la multitud que hi assistia. Tothom volia agrair al mestre la seva tasca cívica, la seva valuosa contribució a la recuperació de les llibertats democràtiques i a la normalització lingüística.

La seva mort, el 28 de gener de 1993, fou una dura fuetada per a molts mallorquins. Els actes d'homenatge programats no s'anul·laren, al contrari, semblava que la seva desaparició havia augmentat l'interès de la societat per la seva figura, i s'estengueren a les altres illes i a la resta dels Països Catalans. Llompart era conegut dins i fora de Mallorca; el fet d'haver desaparegut durant la campanya d'homenatge contribuï a consagrar-lo com a figura cívica, com a mo-

«Sota aquella aparença de patriarca ponderadíssim, glatia un home revoltat i vehement, propens a la confessió íntima, enamorat impudorós i una punta sarcàstic.»

Vicent Salvador

del de conducta i objecte d'admiració. No hi ha dubte que la tasca polifacètica de Llompart al servei de la col·lectivitat fou lloable i desinteressada, però també cal tenir present que durant els anys setanta i vuitanta Mallorca no disposava de persones amb el bagatge intel·lectual i polític, la capacitat de treball i els dots de comunicació de Llompart, amb el lideratge suficient per dirigir, coordinar i estimular iniciatives reivindicatives. Llompart acabà essent un referent insubstituïble que no ha trobat continuador. Com deia fa poc Cèlia Riba: «Era tan generós que fou víctima de la seva generositat.»

embat
LLIBRES

PEDAGOGIA
PSICOLOGIA
NARRATIVA
LOGOPÈDIA
CINEMA
TEATRE

HISTÒRIA
FILOSOFIA
TREBALL SOCIAL
SOCIOLOGIA
HISTÒRIA
DE LA CIÈNCIA

Ptge. Papa Joan XXIII | Centre Comercial Geranis | 07002 Palma, Mallorca, Espanya | T +34 971 713 350 F +34 971 213 641
info@embatllibres.com | www.embatllibres.com

Josep Maria Llompart o el poeta que assoleix la representativitat popular

TEXT: FRANCESC PARCERISAS

La primera poesia de Llompart s'enceta sota diversos signes que em semblen dignes de ser considerats. D'una banda, hi ha el lligam amb el que podia restar de la tradició de l'escola mallorquina, un lligam indubtablement subtil, fet més aviat a partir d'un deliberat rebuig de tota forma que, en la seva perfecció, pugui semblar que trontolla vers un preciosisme tenyit de tòpics romàntics.

**«Se l'associa amb el bon ciutadà,
amb l'intel·lectual engatjat.»**

Josep M. Sala-Valldaura

Però, d'altra banda, també hi ha alguna imatge local i un cert gust pel llenguatge que acosten aquesta primera poesia de Llompart a aquella influència. A *Poemes de Mondragó*, publicat el 1961, ja apareix una voluntat que, durant tots aquells anys, s'havia de revelar decisiva: un despullament del llenguatge que

cercava, d'antuvi, una immediata intel·ligibilitat, però que al mateix temps provava d'assolir la plenitud del sentit mitjançant les essències de la llengua: un refinament que no obeïa pas a un procés de distinció sinó a una mena de despullament, d'ascètica terral.

Aquests mots primigenis, immaculats, innocents, que semblaven «omplir la boca» i redimir la llengua, havien de lligar, per força, amb el sentiment i la tradició popular, amb la idea romàntica del vers que expressa la capacitat artística i el sentiment creador d'una comunitat –i, per descomptat, el seu tarannà festiu. A *Poemes de Mondragó* no hi falten, doncs, aquests romanços i cançons amb què el poeta s'atorga la representativitat de la veu col·lectiva. No es tracta, evidentment, de cap in-

novació, però és bo de recordar que la cançó catalana es trobava a punt d'esclatar i el seu triomf consistirà, justament, a haver assolit aquest nivell de comunicació àmplia i viva, per més senzilla que sigui.

Què se n'havia fet, en aquesta poesia que en el fons volia ser directa i combativa, de l'afany de modernitat? L'única puresa no eren les arrels populars ni la tradició culta més o menys adaptada, la voluntat *moderna* també hi surava, i ho feia principalment en la qualitat narrativa i expositiva de molts dels poemes. Rellegir ara *Poemes de Mondragó* fa pensar, sovint, en un altre poeta que aleshores no era gaire divulgat, Vicent Andrés Estellés. I aquest mateix afany descriptiu cal emparentar-lo amb més d'un signe de temps: des de la poesia

pavesiana fins al cinema neorealista o la cultura immediata, de carrer, que emanava d'una premissa tremendista i de la programació radiofònica.

Si, a aquesta mescla explosiva, hi afegiu el toc de meravella personal, el lirisme contingut, verge, d'encantament davant la felicitat i la bellesa que encara és capaç d'oferir al món, i unes gotes d'esceptica amargura, tindreu el que era la primera poesia de Josep Maria Llompart.

Més endavant el poeta féu un tomb considerable, però *Poemes de Mondragó* continua essent, sense cap mena de nostàlgia, un llibre perfectament representatiu de la literatura d'aquells temps amb algunes fites perfectament memorables.

[entrevista a...]

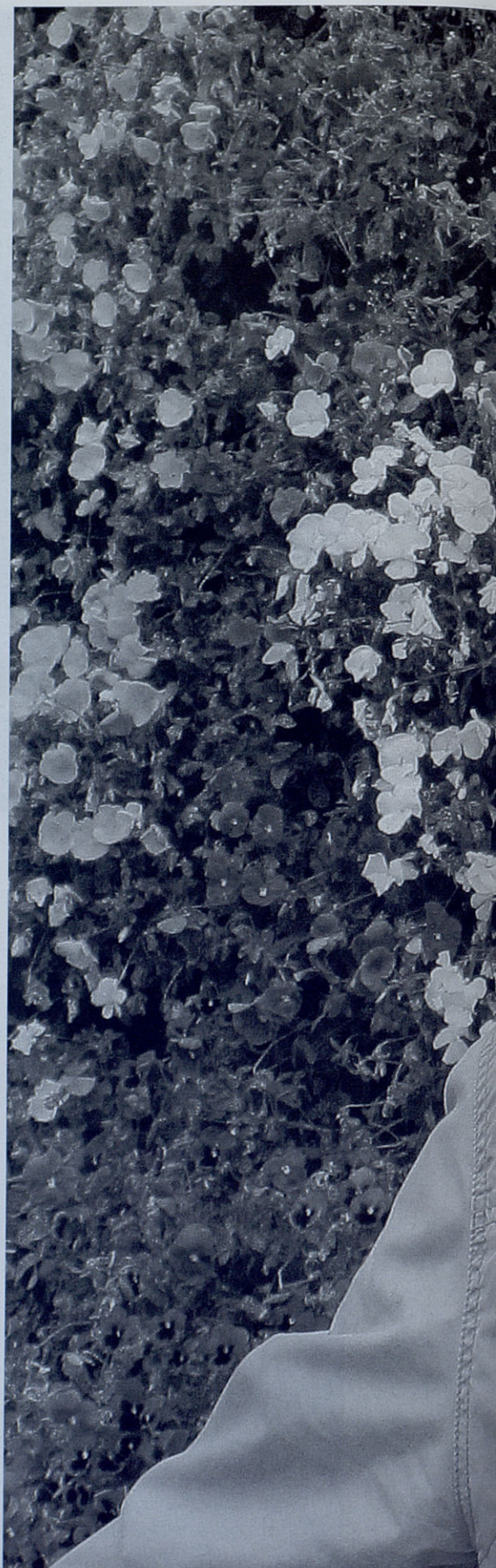
Bernat Nadal

PER JOAN GUASP

Bernat Nadal és poeta, però també assagista i narrador. Va néixer a Manacor l'any 1950. Es considera autodidacta, i va començar a llegir i a escriure gràcies a Miquel Àngel Riera i Blai Bonet.

Va començar a escriure l'any 1968, i a publicar, molt jove, l'any 1971. Aquell primer poemari es titulava *La desintegració del desig*. Sense ser un autor específicament prolífic, ha publicat periòdicament. Així varen sorgir diferents reculls de poemes, entre d'altres, *Contribucions especials* (1975) i *Teorema del somni* (1983). Va estar devuit anys sense escriure i va irrompre en el món literari, ja amb maduresa, amb *Memòria fòssil* (2005), *El vestit vermell* (2008) i *La carn que cruix* (2009).

Ha obtingut els premis Ciutat de Manacor, Festa de les Lletres de Campos i Premi Mallorca de Poesia. De forma intermitent ha col·laborat en la premsa escrita de les Illes:

Parlau-nos un poc de l'estat actual de la literatura catalana en general, i de la de les Illes en particular.

Quant a producció literària, passam un moment bo, tot i la crisi editorial. La producció d'ara és superior a la dels anys setanta, en tots els sentits, tret de l'obra dels grans mestres, aquells que eren i són mirall o símbol. Potser actualment manquen dos o tres escriptors de referència. D'altra banda, no hi ha promoció suficient als mitjans (les televisions

conviden quasi sempre xafarders i no escriptors), i la literatura en espanyol inunda els aparadors.

Què poden aportar la narrativa, la poesia i el teatre a la recuperació de la nostra identitat com a poble?

Gairebé tot. Fins i tot per a la gent que no llegeix. Les cròniques de la història estan tergiversades, normalment pels guanyadors. La literatura ens relata els fets que varen passar realment. La ficció té més credibilitat. L'escriptor bo sempre diu la

veritat, de vegades, cínicament; d'altres, destacant les mentides.

Quan demanaven a mossèn Alcover per què escrivia en català contestava «perquè en sé; i tu, en saps?». Idò és això, una qüestió purament de cultura, per aquest motiu l'ataquen. La poesia, el teatre i la narrativa fan pensar, i això és vital per mantenir la nostra identitat.

La nostra identitat? Quina és la nostra identitat?

La llengua, sobretot, la història i la cultura. França i Alemanya poden ser aliats, bons amics, estar federats..., però tenen llengües diferents i mai no seran el mateix país. Jo no som germà dels castellans o andalusos, tenim l'idioma diferent i la mar, que és una frontera natural. Tot i això admir els bons poetes castellans.

No creus que políticament feim passes enrere? A més, podem par-

lar encara d'esquerres i de dretes? No està pasat de moda? No caldria més parlar de l'oposició entre submissió i independentisme o alguna cosa per l'estil? Les Illes Balears som un país, i la nostra nació són els Països Catalans? El Govern actual, a on ens porta amb el seu espanyolisme exacerbant: supressions culturals i lingüístiques, retallades econòmiques...? Manca capacitat de diàleg a aquest Govern del PP. No creus que farà figa si continua per aquest camí?

Una bona part de la dreta d'aquí sempre s'ha caracteritzat per ser caciquista i espanyolista, i per fer trampa. I si la trampa no basta, fa una guerra civil, com l'any 36.

Ara vivim un moment trist, perillós, contrari a tot el que sigui intel·ligència i sensibilitat. Les ideologies no serveixen, comanda l'economia. ETA deixa de matar, a la fi, però Rouco Varela no

sembla disposat a deixar les seves armes. En l'àmbit mundial, hi ha dos grans grups, els qui proposen solidaritat i els qui anteposen l'egoisme. Submissió, dius? És clar que n'hi ha molta, els pobles vençuts estan plens de gent que, per surar o per insolidaritat, es ven a l'enemic, a qui els té com a residus colonials. Allò més greu és que aquí no podem votar tots els temes, només els que convenen al nacionalisme espanyol.

Els Països Catalans són això, països, en plural. Catalans, ho som d'arrels, de cultura i d'història. Personalment, m'encantaria una federació, però Espanya té armes per impedir-ho i nosaltres no; ni en volem, s'ha de dir. La identitat no és una ideologia, és un fet.

Comenta una mica què opines sobre el que s'ha fet i es fa amb les figures emblemàtiques «manacorines» de Guillem d'Efak i de Miquel Àngel Riera.

La gent els estima, a Manacor, menys alguns indesitjables que no servien per a res i es varen fer polítics. Guillem d'Efak, africà i negre, va demostrar ser més mallorquí que tots nosaltres; era un gran comunicador, cantant i escrivint; és un símbol d'integració i alhora és un mite.

I Miquel Àngel Riera?

Miquel Àngel Riera és el novel·lista que millor escriu de tots els catalans del segle XX. En lloc de remenar la coa per les televisions o els diaris, es dedicava a escriure bé. No és mediàtic, però és el millor. Villalonga no li arriba a les soles de les sabates, i Porcel és interessant, però inferior. S'ha de dir que, avui, hi ha molta de gent que escriu bé, però no són mites... encara.

Ens oblidam de Blai Bonet...

Jo no el podré oblidar mai. Blai Bonet és el poe-

La revista per als més joves
feta a les Illes

VISITA'NS
AL WEB

www.esquitx.cat

subscriu-t'hi!

ta que té més enramada de la literatura catalana. És irregular, però genial, màgic, ningú no li arriba. Estrambòtic i amb problemes psicològics, els consells literaris que em va donar resultaven ser de pura lògica poètica: la poesia és veritat, bellesa expressiva (encara que els fets siguin terribles), sorpresa poètica, emoció, revulsiu. En molts de poemes no parla d'ell, però és d'un lirisme intens. «No som una persona corrent», em va dir un dia,

«normal, sí, corrent, no».

Com a creador, en què treballes ara mateix?

He acabat un llibre de narrativa, *La part freda del llit*, que esper que surti molt aviat. Són històries que incideixen molt en els sentiments i els trets emocionals dels protagonistes, perquè jo vénc de la poesia i tenc una forma d'expressar-me, però no faig prosa poètica. Cont unes històries diguem-ne que radi-

calment diferents de les de Quim Monzó, un autor que m'apassiona, però que té uns plantejaments i una textura literària d'un altre caire.

És cert que Espanya és un negoci foradat per a nosaltres? No estariem millor allunyats de les obstruccions –les agressions– que ens fa permanentment en tots els sentits?

Espanya no ens estima, ens roba i a més a més

menysprea la nostra cultura. La seva única grandesa, al llarg de tres segles, ha estat perdre guerres i l'imperi. Nosaltres som, ara, els darrers indígenes explotats. La intel·ligència dels espanyols limita amb el concepte d'Espanya. Són miops, curts, en la concepció que tenen de nació.

Què vols dir?

Un espanyol pot ser premi Nobel de física o de literatura, però (amb excepcions) no pot entendre que nosaltres som una altra nació; ni tan sols estant dins el mateix estat.

Per exemple: en el caire cultural...?, en l'econòmic?

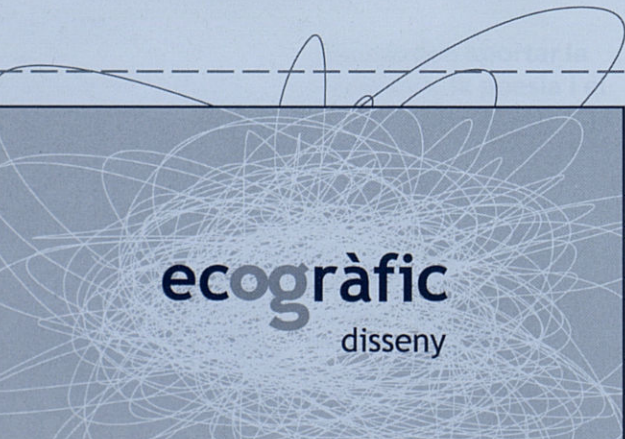
Pel que fa a l'aspecte econòmic, ens espolien mils de milions. És evident que, independents, seríem un poble més ric, més igualitari, amb més serveis. Només tenim cinquanta ronyosos quilòmetres de línia de tren,

- Plànols Topogràfics
 - Mesuraments
 - Replanteigs
- Fotografies aèries
 - Verticals
 - Panoràmiques
- Publicitat aèria
- Peritatges
- Valoracions
- Projectes agrícoles
- Estudis mediambientals

Plaça Rosselló, 4A, 3r - Tel. 971 72 33 56 Fax 971 71 89 01
www.estop.org E-mail: estop@estop.org

francesc de borja moll, 8a baixos · 07003 · palma
971 723 819 · 649 670 163
ecografic1@gmail.com

però amb els nostres doblers han duit l'AVE a llocs on no el necessiten. Pel que fa al caire cultural, encara és pitjor, voldrien eliminar la nostra cultura. Imagines que els francesos tornassin a envair Espanya i els fessin parlar, estudiar i mirar la televisió en francès?

Penses que la literatura ens podria fer i ens pot fer més lliures, més independents?

La literatura ha estat un pilar fonamental per mantenir la flama del nostre poble. Ara, jo escric per necessitat personal, per equilibri emocional, per plaer i perquè m'hi sent obligat, no sé per quines forces inexpli-

cables. No em voldria morir sense haver après a escriure bé, i el mirall són els grans escriptors de tots els països. Socialment, és evident que el coneixement fa que els pobles vulguin ser lliures.

Aleshores, hauríem de potenciar, no tan sols exteriorment, sinó també internament, els nostres creadors, ja siguin poetes, autors teatrals, novel·listes..., i fins i tot els investigadors i assagistes.

Això ho fan molts de països del món. A Neruda, el feren ambai-xador. A altres escriptors, se'ls ha cercat una feina compatible amb la creació. Aquí, la majoria d'es-

criptors han de lluitar fent set feines, si és que en troben.

Sabem que tens una forta vena política i que no t'amagues davant les injustícies que es cometien en contra de la nostra cultura, la nostra llengua, la nostra economia o la nostra identitat. Malgrat tot, no milites en cap partit polític.

Som independent, però no neutral, estic ben definit. En el meu cas, tot i compartir bona part de l'ideari d'Esquerra o del PSM, el fet d'escriure articles d'opinió (els llibres van a part) fa necessari que sigui independent, no vull ordres ni

consignes, lluit per un projecte compartit de país, però no vull cedir ni un mil·límetre de sobirania intel·lectual. Hi estic a prop, però no a les seves ordres.

*Fer que les coses siguin possibles.
Això és Actitud Azul.*

Treballar en equip, creure en el talent, en la innovació, en el compromís. Esforçar-se al màxim, escoltar, millorar cada dia. Són els valors que Endesa comparteix amb el bàsquet. Valors que formen part de la nostra actitud, l'Actitud Blava, l'actitud de fer que les coses siguin possibles.

actitudazul.com

llum · gas · persones

[miscel·lània]

JAUME LLADÓ

L'Ajuntament de Palma canvia el nom de la ciutat

La majoria del Partit Popular a l'Ajuntament de Palma ha aprovat el canvi de la denominació oficial de la ciutat, que a partir d'ara serà Palma de Mallorca. Ho justifiquen per la necessitat de no confondre els turistes.

Ja s'han aixecat moltes veus en contra d'aquest canvi toponímic, que no respecta la denominació històrica de la ciutat. La Universitat de les Illes Balears s'ha oposat al nom 'Palma de Mallorca' per raons toponímiques, lingüístiques i històriques. També hi estan en contra els grups polítics de l'oposició.

Un altre atac a la toponímia és el que pretén dur a terme la batlessa de Maó, que vol canviar el nom oficial de la capital de Menorca per Mahó-Mahón, oficialitzant la versió castellana i posant una *h* que va en contra de les normes ortogràfiques a la catalana.

El 2012, Sant Esteve no serà festa

Als Països Catalans la tradició marca que s'han de celebrar les segones festes de Pasqua i de Nadal. El motiu és que per aquestes dates s'acostuma a anar a dinar la primera festa a calcs pares d'un dels cònjuges i la segona a calcs altres. És una mesura que mostra el respecte per la igualtat entre els sexes, que sempre va ser més gran en la legislació i els costums dels països de la Corona d'Aragó, que no en els de la de Castella.

Des de fa un temps ja hi ha hagut anys en què la segona festa de Pasqua no ha estat oficial i l'han canviada per la del Dijous Sant. Així i tot, moltes petites empreses fan feina el Dijous Sant i tanquen el dilluns de Pasqua, com mana la tradició. Enguany, però, el govern de José Ramón Bauzá s'ha atrevit a eliminar la segona festa de Nadal, de tal manera que si es vol celebrar haurà de ser triada pels municipis en detriment de les seves festes també tradicionals. Una equivocació greu.

'Diari de Balears' millora la seva oferta informativa

El govern de José Ramón Bauzá vol llevar les subvencions a les revistes que es publiquen en català. Malgrat que l'extinta Direcció General de Política Lingüística havia publicat al *Butlletí Oficial de les Illes Balears* la convocatòria d'aquestes ajudes, les publicacions havien presentat les sol·licituds, havien estat analitzades pels tècnics, s'havia decidit l'import que corresponia a cadascuna, s'havien justificat les despeses i, fins i tot, ja estaven formalment concedides encara que no se n'hagués fet efectiu l'import, les empreses i les associacions sense ànim de lucre que les editen varen rebre un missatge electrònic mitjançant el qual se'ls informava que es feia anques enrere en la concessió.

Tanmateix, dos dies després, la directora general responsable afirmava a la premsa que ella no en sabia res, de tot això, per la qual cosa, en el moment de tancar l'edició d'aquest número, EL MIRALL no sap si rebrà els poc més de 4.000 euros que ens pertoqueu.

[racó econòmic]

Estrictament econòmic

BIEL MATAS

El temor que l'austeritat que s'imposa aplani i esclafi el creixement a la UE i de retruc qualsevol indici de benestar, el tenim ja aquí i de forma clamorosa. Les xerrades, les opinions i l'ambient en van plens; com mai, els temes econòmics han arribat a les preocupacions de la gent.

Els afectats som quasi tots, amb intensitats diferents, però ficats dins un marc que no albira garanties vàlides de futur, immediat i no tan immediat. Abocats com estam a un panorama de notícies o interpretacions en demesia, sempre de caràcter econòmic, vivim en un món segrestat d'altres possibilitats.

Aquesta preponderància de tot l'aspecte econòmic fa que els mercats passin per sobre de la política i que els tecnòcrates facin de polítics sense ser-ho, encara més en

una UE on no hi ha direcció política ni fiscal ni econòmica conjunta, però sí l'exigència d'uns resultats per mor d'un euro comú. El descrèdit de la política i unes eleccions tan recents haurien de dur a la sala de reanimació uns ciutadans cansats del debat permanent de les grans qüestions.

Mentrestant, el nucli dur del sistema econòmic juga i guanya, la crisi no el tomba, sinó que els seus problemes esdevenen grans temes de preocupació i responsabilitat general. Com diu el comunicòleg Tresserras en relació amb els gegants del sistema econòmic, sembla que tots els recursos són pocs per evitar-ne la caiguda. Sense aquests i la seva lògica ens veuríem abocats al caos. La lògica que s'inspira en el benefici i l'acumulació.

Els efectes socials i ambientals de

les seves accions queden ignorats. Continua indicant que els seus criteris no parteixen de cap perjudici moral ni de cap compromís que se situï fora de l'àmbit «strictament econòmic» (santes paraules). Cada vegada es disposa de més capacitat per sotmetre els fragmentats i desacreditats poders polítics i obtenir marcs d'actuació més favorables.

Qualsevol treballador, autònom o petit empresari compleix obligacions fiscals fermes; bona part del gran capital global se n'escapa amb considerable impunitat. Qualsevol intervenció política reguladora es presenta com a excessiva i contrària a la lògica *immaculada* del mercat, com si fossin purs. És cada vegada més intensa la participació dels poders econòmics en la política. I és cada pic més feble la participació de la multitud ciutadana, la de la majoria de la societat.

Els poders econòmics voten i pressionen, però no se sotmeten a cap plebiscit, de manera que condicionen les nostres vides. Tots assistim a l'espectacle d'una gestió pública amb manca de suports i instruments adequats.

La política ha d'estar per sobre dels mercats encara que l'economia sigui molt important i marqui el camp de possibilitats en les estratègies del benestar.

Si la gent no es fa seva la política, algú altre ho farà..., però també és ben cert que n'estam molt embafats.

Epistolari Villalonga-Porcel (1957-1976)

BIEL MESQUIDA

BALTASAR PORCEL
LLORENÇ VILLALONGA
LES PASSIONS OCULTES
CORRESPONDÈNCIA I VIDA
Epistolari complet (1957 - 1976)
EDICIÓ, PRÒLEG I NOTES DE ROSA CABRÉ

UNA CORRESPONDÈNCIA ESPERADA. Crec que vaig sentir parlar per primera vegada d'aquesta correspondència al restaurant Il Giardinetto de Barcelona en un sopar organitzat pel meu editor Xavier Folch per celebrar la sortida del meu llibre de relats *T'estim a tu* (Empúries), que havien presentat Maria del Mar Bonet i Baltasar Porcel. Aquest, que tenia una meula torrencial quan s'hi posava, ens havia contat, provocat per mi, nombroses anècdotes de la relació entre l'autor de *Mort de Dama* i ell. Supòs que en algun dels meus diaris d'època podria trobar un resum d'aquelles aventures, especialment de final dels cinquan-

ta, quan Porcel feia el servei militar a Cartagena, i després a Palma, i que coincideixen amb el temps de les primeres cartes. Com que som un amador compulsiu d'epistolaris, tot al llarg dels sis o set darrers anys de la vida porceliana no em vaig aturar de demanar-li com estava la publicació de les cartes. I ell sempre em deia que no era problema seu, perquè havia fet tots els deures. Primer de tot, demanar a la vídua de Villalonga, dona Teresa Gelabert, el permís per publicar-les, a la qual cosa va dir que sí; segon, recollir els exemplars de les cartes de Don Llorenç que ell guardava; tercer, passar aquest material a la profes-

tendències
[llibres]

sora Rosa Cabré perquè s'encarregàs de l'edició, les notes i el pròleg, i, finalment, fer que Edicions 62 programàs el llibre. Record que a les primeres Converses de Formentor d'ara fa tres anys, un Porcel obert, humanitzat, més simpàtic i parlador que mai, em va fer cinc cèntims d'aquestes cinc-centes missives i en vaig fer un llepadits.

UN LLIBRE EXCEPCIONAL I MOLT VALUÓS. Per un d'aquests atzars que no existeixen a l'atzar, el dia 27 d'octubre de 2011 acabava d'entrar a la seu d'Edicions 62 de

Barcelona quan es desempaqueta-ven, frescs de la impremta, els primers exemplars de *Les passions ocultes. Correspondència i vida. Epistolari complet (1957-1976)* ["Biografies i Memòries", 69, Edicions 62] d'aquests dos narradors catalans de Mallorca, d'aquests dos homenots de la literatura catalana i europea contemporànies. Puc assegurar que en tres dies m'he empassat una primera lectura d'aquestes missives, i pens que són un material quasi novel·lesc perquè estan plenes d'informacions, d'intrigues, de xafardejos, de digressi-

ons, de maquiavelismes, de descripcions, de diàlegs, d'intercanvi de textos, de consells, de mil i una formes d'estimar la literatura, tot dins el redol nostrat de Catalunya i de Mallorca. Des del principi ens donen l'espai i el temps de l'escriptura d'obres de Villalonga com *Les fures*, *El Misanthrop*, *Alta i Benemèrita Senyora*, les tres darreres novel·les del cicle de Flo de la Vigne, *Bearn* i *Andrea Vicitrix*. També ens fan veure com creix l'obra juvenívola de Porcel, *La simbomba fosca*, *Solnegre*, *La lluna i el Cala Llamp*, *Els escorpins*, *Els Argonautes*, *Difunts sota els ametllers en flor* i *Cavalls cap a la fosca*. El paper dels premis literaris, i dels Ciutat de Palma en especial, ocupa una part del text, així com la figura de Camilo José Cela dins la societat literària mallorquina i la relació que tenia amb els principals escriptors i savis d'aquell temps (Salvador Espriu, Jaume Vidal Alcover, Francesc de Borja Moll, Aina Moll, Conxa Alós, Josep Maria Llompart de la Penya, Blai Bonet, Llorenç Moyà Gilabert de la Portella, Juan Bonet, Gafim, etc.). El camí de Porcel per fer-se un nom en el món literari barceloní i convertir-se en escriptor professional és una altra de les fites essencials de la correspondència en què s'explica amb tot de dades i dates les persones que l'aju-

el mirall
amb el suport de

Generalitat de Catalunya
**Departament
de la Presidència**

Realització, manteniment,
regs i neleges forestals

GOMARIZ S.L.
Jardiners

Ecojardineria

Camí de Can Frontera, travessa II, núm. 4 · Tel. 971 60 11 25
Tel./fax 971 60 76 46 · Pla de na Tesa - 07141 MARRATXÍ
jardiners@gomariz.info - www.gomariz.info

daren, que li donaren feina i que formaren els fonaments de la seva carrera. D'altra banda, les aventures complicades i laberíntiques de la publicació de l'obra en català de Villalonga al Club dels Novel·listes, que dirigia Joan Sales en companyia de la seva dona, Núria Folch, mostren planes i planes plenes de vicissituds en què l'amistat i la literatura s'entretreixeixen en esdeveniments amarats d'intrigues, secrets i passions quasi de novel·la gòtica, amb un Porcel que ja es troba a Barcelona i un Villalonga que li dóna tota casta de consells des de Palma. Per mitjà d'aquestes 126 cartes signades per Porcel i 357 de Villalonga, s'alça el teló d'un escenari en què podem veure com es mouen els protagonistes d'una vida cultural i literària en uns ambients personals, ideològics i estètics ben diversos amb tot de llums i ombres, com correspon a qualsevol període històric, però en aquest cas pel fet

de ser el final d'una dictadura amb més moviments i mecanismes entremaliats que mai. Les cartes des del principi són en castellà, però Villalonga comença a enviar-ne a Porcel en català per a alguns dels seus futurs editors. Definitivament serà Porcel que trencarà el castellà, en una postal des de Florència el 12 d'agost de 1966, i no deixarà d'escriure en català al seu amic i mestre. Villalonga, des del 29 de març de 1970, començarà a dirigir-se sempre en català a Porcel amb alguna incursió en castellà o en francès.

PARE I FILL, MESTRE I DEIXEBLE: DOS ESCRIPTORS. La correspondència ens mostra la vida interior de dos escriptors que es parlen amb amistat, confiança i complicitat de tot («nuestras pasiones ocultas, lo más determinante de nuestras vidas»). La feina de Rosa Cabré és estupenda perquè ordena i, sobre-

tot, contextualitza noms, dades i esdeveniments amb claredat i transparència. Hi trobam de tot: hi ha mangarrufes per guanyar premis o tenir feina, hi ha debats estètics i ideològics, hi ha consells recíprocs en temes de salut i d'escriptura, hi ha tot un complex joc de secrets, de confidències, d'intimitats, de vida fonda amb l'expressió nua de problemes personals, d'afectes correspostos, d'entregues vives, dins una evolució que segueix el camí de dues vides excepcionals. Exhibició i generositat s'entrecruen. La mirada de l'un en l'altre, de l'un sobre l'altre, de l'un dins l'altre, no és altra cosa que el bessó del recorregut llarg i fructífer d'una amistat eternitzada en aquests documents escrits literalment i en tots els sentits al ritme de la quotidianitat. Un llibre necessari per entendre nous aspectes dels seus autors i de la literatura del seu temps. Per entendre'ns.

Obre els ulls

Cirurgia ocular amb làser integral. Més ràpida, més segura.

971 20 15 12 • www.iom.es

[el semàfor]

VERMELL

A la direcció d'IB3, encapçalada per Antonio Gómez i Jacobo Palazón, per eliminar la versió catalana dels programes de producció aliena (pel·lícules, sèries i documentals). Després de la comèdia que va significar la creació, l'any passat, a petició del PP, d'un dual que permetia a l'espectador triar entre les versions en català, en castellà i original, la nova direcció de la cadena ha demostrat que no creu en la lliure elecció i que el seu únic objectiu és eliminar l'ús de la nostra llengua. Les raons adduïdes no tenen ni cap ni peus: les versions doblades al català són cedides gratuïtament per TV3, i no hi ha cap retard significatiu en l'emissió. Es tracta d'excuses de mal pagador per a una direcció que demostra poca independència, i que s'apunta, per tant, a la política d'extermini de la nostra llengua.

GROC

Al Govern de la Generalitat, per l'anunci de la retallada a TV3. Tot i que és lògic que, en temps de crisi, hi hagi una reducció del pressupost destinat als mitjans públics, les propostes –reducció de dos canals i desaparició dels partits de lliga– minvaran la quantitat i la qualitat de l'oferta televisiva en català. A més, si desaparegués el múltiplex a través del qual IB3 arriba a Catalunya, quedaria trencat el pacte de reciprocitat pel qual TV3 arriba a les Balears i això donaria l'excusa al Govern d'aquí per tancar-ne l'emissió. Sortosament, sembla que el Govern de Catalunya i la direcció de TV3 estan pensant solucions amb conseqüències menys dràstiques.

VERD

A Escola Valenciana, per haver aturat amb mobilitzacions el decret del Govern valencià que pretenia acabar amb les línies en català. A partir d'ara, s'obre una negociació que hauria de consolidar i ampliar l'ensenyament en la nostra llengua.

OFICINA DELS DRETS LINGÜÍSTICS

L'Oficina dels Drets Lingüístics és un mecanisme de defensa contra les agressions lingüístiques pel fet d'expressar-se en català. Si heu patit alguna agressió o discriminació per raons de llengua, podeu fer-ho arribar a l'Oficina pels mitjans següents:

Correu electrònic: drets@ocb.cat

Correu postal: Oficina dels Drets Lingüístics

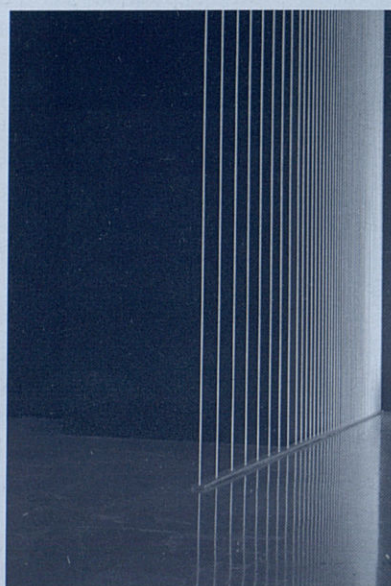
C. del Pare Bartomeu Pou, 31, baixos

07003 Palma

Telèfon: 971 723 299

Noves propostes de la Fundació Palma Espai d'Art

TEXT: JOSEP MARIA ALAMINOS

Cecilia Segura. Vista de la instal·lació *Vibratio*.
© Arxiu Fundació Palma Espai d'Art.

Per tancar aquest 2011, la proposta expositiva de la Fundació Palma Espai d'Art es materialitza en dues mostres individuals al Casal Solleric, a què se'n suma una de col·lectiva a Ses Voltes del Grup Dimecres.

Cecilia Segura: vibracions transitables

Fernando Gómez de la Cuesta i Pau Waelder comissarien la mostra *Vibratio*, de l'artista Cecilia Segura (Alacant, 1974). Es tracta d'una instal·lació amb materials diversos, com ferro, cordons elàstics i tubs de llum negra que transformen l'espai, el capgiren, i creen fils de llum que se superposen i es

tendències

[art]

Artistes del Grup Dimecres.

transformen a mesura que els transitam. Un escenari per a les idees, un itinerari traçat, però també un camí lliure on dins i fora es confonen, on allò real i allò representat inciten a la comunicació directa entre l'espectador actiu i l'artista que els teixeix. *Vibratio* ens mostra una reflexió actual sobre els conceptes de temps, espai i matèria, en què la realitat s'expandeix i la física de la sala desapareix en ocultar murs, proposar buits i traçar noves coordenades.

Segura, en aquesta exposició, relaciona l'ésser humà, l'espectador, amb les xarxes que l'envolten, unes xarxes que aquí compa- reixen com a metàfora de l'univers i d'allò instantani, de la

intercomunicació i de la separació. Cecilia Segura ens repta, però no ens deixa sols i, com Ariadna, ens ofereix uns fils de què estirar, una galàxia d'elàstics que graviten a l'aire, una trama que marca els nous límits per a les diverses veritats, una retícula que estableix la seva proposta i expandeix el seu concepte, una suggeridora idea per al cicle *Espai reservat* a la Zona Zero del Casal Solleric.

Fernando Sinaga: hermetisme i pensament

L'obra de Fernando Sinaga (Saragossa, 1951) constitueix una de les propostes més complexes i rigoroses desenvolupades en l'àm-

bit espanyol en les darreres dècades, amb un vocabulari intransferible en què hi ha referències creuades a la història de l'art, la sociologia o les teories de la percepció. La seva producció artística corre paral·lela a la seva tasca d'investigació desenvolupada com a professor de la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Salamanca. Destaca la seva participació a la XX Biennal de São Paulo el 1989 o al Pavelló d'Espanya a la Biennal de Hannover (devora Nacho Criado) el 2000. També ha participat en mostres com la de la Sala Amàrica i Trayecto Galería de Vitòria el 1999, o les intervencions recents en espais públics com la titulada *Pantallas espectrales*, en el marc

Cecilia Segura. Vista de la instal·lació Vibratio.
© Arxiu Fundació Palma Espai d'Art.

de l'Exposició Internacional de Saragossa el 2008, i la retrospectiva *Ideas K*, que aquest mateix any li ha dedicat el MUSAC.

La reflexió artística de Sinaga el condueix a l'elaboració d'un treball que incorpora ressons i ressonàncies a moviments artístics com el constructivista o el *postminimal*, i que fa ús de la geometria, l'atzar, la literatura *alquimista* (miralls negres, pedres, metalls, sòlids, llum, simultanis i dobles), i també de la sinestèsia o l'automatisme. Una obra que és la construcció del que transita en els marges del no vist, però que és omnipresent.

Sinaga desembarca a l'Espai Quatre en plena maduresa creativa i per presentar *A ras de suelo*, comissariada per Neus Cortés. La mostra ja aporta un títol prou revelador, com podem comprovar en obres com *Oscillum* i *La voz*. En aquestes obres, presentades en altres espais, l'artista ha afegit un conjunt de noves peces de la sèrie *Synesthésie*, al·lusives al pensament hermètic. Les obres situades al començament de la sala

(*La voz* i *Oscillum*) aporten certs significats associats a la instal·lació de llum *Deuteroscopia* i al vídeo *Venit ahora* que posen fi al recorregut. L'exposició té la qualitat de crear un recorregut conceptual i visual de caràcter contemplatiu que ofereix un sentit progressiu mitjançant peces articulades entre si, per la qual cosa cada peça actua com a passos successius cap a un final subterrani, tan inevitable com cert.

Grup Dimecres: la tertúlia creativa

El Grup Dimecres, que es constituí el març de 1975, representa un capítol excepcional en el context de les arts plàstiques a la nostra comunitat: d'una banda, per l'important nombre d'artistes de gran renom que, periòdicament, es retrobaven a diferents punts de l'illa: Manacor, Artà, Gènova, Pla de Sant

la veu de **Mallorca**

L'actualitat que t'interessa
al moment!

www.laveudemallorca.cat

Jordi, Cala Bona, sa Pobla, Porto Cristo, etc.; d'altra, per la seva dilatada continuïtat: gairebé cinc anys de tertúlies fraternals, on sempre regnà la camaraderia i l'amistat.

Creat el març de 1975 a partir d'unes trobades casuales entre un parell d'aficionats i diversos artistes al Club de Tennis de Manacor, al Grup Dimecres s'incorporaren ben aviat artistes de prestigi com Miquel Brunet, Steve Afif, Rafael Amengual, Jim Bird, Will Faber, Llorenç Ginard, Josep Guinovart, Ellis Jacobson, José María de Labra, Robert Llimós, Longino, Ritch Miller, Manolo H. Mompó, Eusebio Sempere o Manolo Villalta, entre molts d'altres. Una vegada cada setmana –i sempre en dimecres– sopaven plegats i posteriorment dibuixaven i s'intercanviaven idees, opinions i també treballs.

Al llarg de gairebé cinc anys d'existència, a les trobades del Grup Dimecres hi participaren també poetes i escriptors com Josep Melià, Rafel Jaume, Guillem Frontera, Damià Huguet, Sebastià Rubí, Antonio Fernández Molina, Alexandre Ballester, Cesáreo Rodríguez Aguilera o Joan Pla, entre d'altres, així com aficionats i col·leccionistes de tota l'illa. L'exposició, comissariada per Fernando Gómez de la Cuesta, ha estat produïda per l'Ajuntament de Palma

des de la Fundació Palma Espai d'Art, i ha comptat amb la col·laboració de l'Ajuntament de Manacor. Hi trobarem, d'una banda, una acurada selecció d'obres fetes per gairebé els seixanta artistes que arribaren a passar per les tertúlies al llarg de l'existència del grup. D'altra banda, hi haurà també una selecció dels treballs que, després dels sopars, feien i s'intercanviaven artistes, col·leccionistes i aficionats.

Obra de Fernando Sinaga.

Fernando Sinaga.

A ras de suelo

Casal Solleric - Espai Quatre
Fins al 22 de gener de 2012

Cecilia Segura.

Vibratio

Casal Solleric - Zona Zero
Fins al 15 de gener de 2012

Grup Dimecres (1975 -1980)
Ses Voltes
Fins al 22 de gener de 2012

DISTRIBUCIÓ

BALEARS:

PALMA DISTRIBUCIONS s. l.
C/ Dragonera, 17 - 07014 Palma
Tel. 971 28 94 21

CATALUNYA:

MIDAC s. l.
C/ Raimon Casellas, 5-7 - 08205 Sabadell
Tel. 93 74 64 112

VALÈNCIA I CASTELLÓ:

GEA LLIBRES s. l.
C/ G, Nau 6, 5-746394 Ribarroja del Túrria
València. Tel. 96 166 52 56

Lluc

876

GERAINT RHYD WHITTAKER

Trescent ulls del diu: la maldat gal·lesa

Cecilia Segura

JOAN LLEUS

amb gust de neofascista

VICTÒRIA MILNAQUES

Campeón a la TATE Modern

de Londres. Un nou vi

al segle XXI

FRANCESC LLADÓ

I ROTGER

La Resolució d'Exposicions de

Catalunya i Miquel Ferrer

DOSSIER: ANA MOLL,

L'ARCA COSTENÇA

FORADANT LA BOGA

J. Roderic Guzmán, Francesc

Mall, Miquel Martí, Ramon Jover

i Miquel Martí, Ramon Jover

i Miquel Martí, Ramon Jover

i Miquel Martí, Ramon Jover

i Miquel Martí, Ramon Jover

i Miquel Martí, Ramon Jover

i Miquel Martí, Ramon Jover

i Miquel Martí, Ramon Jover

i Miquel Martí, Ramon Jover

i Miquel Martí, Ramon Jover

i Miquel Martí, Ramon Jover

i Miquel Martí, Ramon Jover

Lluc

877

MARC COLELL I TEIXIDÓ

Rogers Mas - Els catalans creien una divinitat

creativa per nostre qualsevol mite superior a la

d'un altre poble

AITOR CARRERA

L'únic. Una altra Bèrquiu per redreçar

MICHEL CORVIN

Torna amb de tenir a França: un

rápid cop d'ull al seu estat de salut

CARLES CARRERA

La guerra sangonera

d'Alexandre Ballester

DOSSIER: EL CARLISME

ALS PIRIS GALIANS

Jordi Canal, Antoni Vives, Ramon

Maria Guzmán, Ramon Jover

Maria Guzmán, Ramon Jover

Maria Guzmán, Ramon Jover

Maria Guzmán, Ramon Jover

Maria Guzmán, Ramon Jover

Maria Guzmán, Ramon Jover

Maria Guzmán, Ramon Jover

Maria Guzmán, Ramon Jover

Maria Guzmán, Ramon Jover

Maria Guzmán, Ramon Jover

Maria Guzmán, Ramon Jover

Maria Guzmán, Ramon Jover

Maria Guzmán, Ramon Jover

Maria Guzmán, Ramon Jover

Maria Guzmán, Ramon Jover

Lluc

878

JOAN MELIÀ

La Bèrquiu catalana a les Balears.

Algunes dades recents sobre una

i començament

La signatura de

XOSÉ MANUEL BEIRAS

Cecilia Segura

MIQUEL ÀNGEL LLAUGER

De Galileu a Canuto cinquanta

anys de recerca i de la veïna

PERE FERRER

El triomf del contralt.

Homenajes a la música

DOSSIER: LES NOVES ESTANCES

DE LA MÚSICA EN GALIÀ

Natal Bana, Joaquim Balcells i Miquel

Elvira, Miquel Martí, Ramon Jover

Miquel Martí, Ramon Jover

Miquel Martí, Ramon Jover

Miquel Martí, Ramon Jover

Miquel Martí, Ramon Jover

Miquel Martí, Ramon Jover

Miquel Martí, Ramon Jover

Miquel Martí, Ramon Jover

Miquel Martí, Ramon Jover

Miquel Martí, Ramon Jover

Miquel Martí, Ramon Jover

Miquel Martí, Ramon Jover

Miquel Martí, Ramon Jover

Miquel Martí, Ramon Jover

31 de Desembre, Diada de Mallorca

TEXT: JOAN PAU JORDÀ | SÁNCHEZ | MIQUEL AMENGUAL | BIBILONI

La Festa de l'Estendard commemora l'entrada a Ciutat del rei Jaume I el 31 de desembre de l'any 1229.

Aquesta diada, amb l'esforç de diverses persones i organitzacions, s'ha convertit a poc a poc en una data reivindicativa i d'unió de totes les sensibilitats nacionalistes de Mallorca, amb una capacitat de mobilització i repercussió arreu del territori insular que no té comparació a les altres illes (les diades del 17 de gener a Menorca i el 8 d'agost a Eivissa), ni amb altres diades celebrades a Mallorca. L'objectiu d'aquesta petita recerca és aproximar-nos al vessant més reivindicatiu de la Festa de l'Estendard, des de les primeres manifestacions de caràcter autonomista, en plena Transició, fins que es vertebraren a principi dels noranta en el moviment sobiranista i unitari que coneixem avui en dia.

A tall d'exemple de la progressiva implantació de la diada com a acte festiu i reivindicatiu, podem dir que l'any 1986 es va fer únicament un acte al Teatre Principal de Palma amb el lema «Sí a la llengua» que arreplegà devers quatre-centes

persones i que va ser organitzat conjuntament per l'Obra Cultural Balear (OCB), el Partit Socialista de Mallorca (PSM), La Crida, el Grup Blanquerna i el Bloc Nacionalista d'Estudiants (BEN). En canvi, l'any 2009, entitats com l'OCB, Gent Activa, JEN-PSM, l'Associació Cultural Cap Vermell de Capdepera, l'Associació de Joves d'Ariany, l'Associació Juvenil Pinyol Vermell de la Pobla d'Uiafàs, el Sindicat d'Estudiants dels Països Catalans i Maulets varen organitzar una quarantena d'actes arreu de l'illa. A Palma, Binissalem, Lluçmajor, Sant Llorenç, Algaida, Sant Joan, Andratx, Campos, Montuïri, Valldemossa, Mancor, Sineu, Artà, Puigpunyent, Felanitx, Campanet, Santa Margalida, Petra, la Pobla, Inca, Manacor, Sencelles, Calvià, Vilafranca, Deià, Capdepera, Santa Maria, Lloret, Muro, Búger, Ariany i a la UIB. A més, a la manifestació unitària hi participaren més de dues mil persones. Aquesta efervescència d'activitats en els darrers

anys arreu del territori té lloc gràcies, en bona part, a l'OCB, que va voler donar un impuls a la festa organitzant actes festius a més d'una trentena de pobles i que culminà amb una representació gratuïta al Teatre Principal de Palma, *Protocol Estendard*, espectacle que combinava teatre, dansa i música sota la direcció de Francesc Ribera «Titot».

El primer acte reivindicatiu organitzat amb motiu de la Festa de l'Estendard que s'ha constatat és de l'any 1978, en plena Transició, quan el PSM va commemorar la Diada Nacional de Mallorca conjuntament amb la Coordinadora d'Associacions de Veïns de Palma i alguns grups d'extrema esquerra, com la Lliga Comunista Revolucionària (LCR) o l'Organització de l'Esquerra Comunista (OEC). En general, durant els primers anys, la celebració de la diada no tingué el caràcter plenament sobiranista que sí que tindria més endavant, sinó que més aviat es presentà com un

acte de reivindicació cultural i política.

La Diada de Mallorca com a acte sobiranista començà a agafar forma a partir del 1987. El PSM convocà un acte a l'Auditori de Palma amb el títol «Per un futur en llibertat», amb parlaments a càrrec de Sebastià Serra i Mateu Morro. La Crida n'organitzà un altre a l'Escola de Magisteri, en què intervingueren el diputat per ERC al Parlament català Heribert Barrera i J. M. Jansà. El lema escollit fou «Som una nació». El dia 30, a més, La Crida, juntament amb l'MCI i LCR, va convocar una manifestació clarament independentista a la qual s'uniren devers cent persones. L'endemà, el Moviment de Defensa de la Terra-Front Patriòtic va organitzar una manifestació amb l'eslògan «Per una sola terra», a la qual assistiren prop de tres-centes persones. El Moviment de Defensa de la Terra-Política Independentista de Combat, organització escindida del Moviment de Defensa de la Terra, també va fer una petita concentració.

El 1988 és considerat per molts l'any de la consolidació del 31 de Desembre com a diada reivindicativa. El PSM va convocar un míting a l'Auditori de Palma, i La Crida va organitzar una xerrada a càrrec de Lluís Maria Xirinacs i Valerià Miralles amb el títol «Independència i llibertat». Emperò, l'acte més

important fou la manifestació organitzada per l'MDT-FP amb el lema «No som espanyols. Independència», amb l'assistència de gairebé quatre-centes persones. Durant la marxa, una cinquantena d'ultradretans va intentar barrar el pas a la manifestació, però el servei d'ordre, format per membres de l'MDT i Maulets, s'hi va enfrontar i els va fer fora.

El 12 de desembre del 1989, el Parlament de Catalunya va votar una resolució per la qual Catalunya no renunciava al dret a autodeterminar-se. En aquest context, amb vista al 31 de desembre, el PSM va fer un acte a Sineu que seria l'inici de tota una sèrie d'iniciatives a favor del dret a l'autodeterminació. L'abril del 1990 el grup parlamentari PSM-EEM presentava una moció al Parlament balear a favor del dret a l'autodeterminació, i entre el 1991 i el 1992 es presentaren mocions a diferents pobles de Mallorca. La Crida també actuà en aquest sentit a Palma amb l'eslògan «Per l'autodeterminació». Catalunya Lliure (hereva de l'MDT-FP) i els Comitès de Solidaritat amb els Patriotes Catalans convocaren una manifestació en solitari amb el lema «Defensar la terra no és cap delictes. Llibertat Macià Manera», en la qual participaren devers cinc-centes persones. La manifestació s'organitzava en suport a Macià

Manera, activista que havia estat detingut per la seva vinculació amb Terra Lliure l'estiu del 1989. Cal dir que, durant aquests anys, les convocatòries amb més assistència foren les organitzades per l'MDT, Catalunya Lliure o els Comitès de Solidaritat amb els Patriotes Catalans, és a dir, les organitzacions enquadrades dins el Moviment Català d'Alliberament Nacional i properes a l'organització armada Terra Lliure.

Els mesos previs a la manifestació del 1990, s'organitzà el Comitè de Solidaritat amb Macià Manera, encapçalat per Josep Maria Llompart, Jaume Santandreu i Antoni Serra, amb l'objectiu d'organitzar un moviment popular en suport al pres, que seria jutjat a principi de l'any següent. En aquest context, la marxa reivindicativa «Llibertat Macià Manera» fou convocada per totes les entitats, els partits nacionalistes i algunes forces ecologistes i d'esquerres, i va arribar a agrupar un milenar de manifestants. Era aquest el primer 31 de Desembre que es convocava unitàriament, i s'iniciava així una tendència que s'ha mantingut fins a l'actualitat, i que marca un punt d'inflexió en l'organització d'aquesta diada reivindicativa.

Retall de premsa de la manifestació unitària del 31 de desembre del 1991. *Diario de Mallorca* 02/01/91.

Travessa de la serra de Tramuntana tira a tira

Vuitena etapa: d'Esporles a Puigpunyent

TEXT I FOTOS: GASPAR VALERO

Itinerari

Esporles - camí del Correu -
font del Rafal -
camí del pas de la Granja -
font dels Tomassos -
Son Noguera - el Grau -
Puigpunyent

Horari aproximat:

3 h (temps aproximat de
marxa, sense les aturades)

Cases de la font dels Tomassos.

[itineraris]

t e n d e r e s

Iniciam la vuitena etapa de la Travessa. La nostra ruta comença a Esporles, al camí del Correu, que parteix vora l'església parroquial, i puja per la costa de Sant Pere, amb el temple a la nostra dreta. Un cartell del GR-221 (ruta de pedra en sec) assenyala que Banyalbufar es troba a 2 hores i 35 minuts a peu. Camí amunt, deixam enrere el portell de la finca dita Bellavista, a l'esquerra, mentre a la dreta queden les darreres cases del poble. S'acaba l'asfalt i ara el camí continua amb sòl de terra i amb tipologia de camí de ferradura.

El camí avança amb graons en pujada, entre parets seques, i ens situa en un planiol alterós, amb camps de conreu que s'estenen cap a la dreta i amb un marge que s'alça a l'esquerra i ens separa del pinar. A uns deu minuts del portell de Bellavista, arribam a una barrereta de fusta. En aquest punt comença la davallada del camí cap a la carretera. Ben aviat, però, posam atenció a la ruta, perquè hem d'abandonar el camí del Correu, molt abans que aquest arribi a

la carretera, i voltar a l'esquerra, per un portell sense barrera que ens emmarca visualment el Cor de Jesús de Maristella. Cal tenir present, per tant, que abandonam

també el GR-221 i les senyalitzacions que ens ofereix.

El nou camí va pujant diverses marjadetes a manera de graons alts que intercepten la ruta. Des-

prés del tercer graó, amb pedreny, el tirany descriu una volteta a l'esquerra i una altra a la dreta. Dos graons més i abandonam el camí més marcat, que puja recte, i ens

La font des Rafal.

desviam pel sender de la dreta, entre càrritx i ullastres. A l'entreforc següent, continuam per la dreta. Anam alerta amb el desnivell que ens queda a la nostra dreta i, des-

prés de dos revoltets, passam dos graons més. Mentre, a la dreta es veuen els frondosos plàtans de la Comuna. El proper ressalt ens deixa en un entreforc de camins, amb

marge de sosteniment el de l'esquerra. Davallam pel camí de la dreta i, en un minut, arribam a la font del Rafal. És aquest un magnífic indret, centralitzat per una síquia de pedra que prové de la surgència i una taula també de pedra i quatre pilons, a més de la font, amb una trinxera entre dos marges en forma angular al centre de l'alçat i amb la mina que mostra una boca d'arc arrodonit. Si miram la font, hem de continuar per la dreta. A peu pla inicialment, avançam entre oliveres per un camí de carro. Dos minuts més endavant, començam a pujar en tendència a l'esquerra, entre grans soques d'olivera. El camí supera marjades, amb capparets a cada lateral. A poc més de deu minuts de la font, entram dins un sector d'alzinar. Aquest no es manté i el camí discorre entre albons i lletreres. A la dreta observam l'aparcament de la Granja i passam un portell esbaldregat en una pareteta transversal. Dos minuts més endavant, arribam a un rotlle de sitja enmig del camí i continuam recte. Mentre passam un planiol entre oliveres, podem contemplar el paisatge dels voltants, com la mola de Planícia que s'alça a la dreta; també observam el cim punxegut del puig de Galatzó. Tres o quatre minuts després, enllaçam amb un camí de carro ample, que alhora constitueix un important entreforc de camins. A la dreta queda el camí que davalla a la carretera de Superna, a prop de la font Major (Ma-1101, km 8,600), mentre que a l'esquerra el camí ens permet continuar la nostra ruta i també condueix al pas de la Granja. Anam per l'esquerra i deixam ben aviat un forn de calç a la dreta, reconvertit en aljub. Dos minuts més endavant, deixam a l'esquerra, entre falgueres, el camí que puja, pel pas de la Granja, a Maristel·la i a la Fita del Ram. A l'entreforc següent, entre diversos vials que van per les marjades, podem anar pel camí de baix. Tres

minuts més amunt, arribam a un important creuer, on continuem en línia recta, passant un portell esbaldregat que ens introdueix dins l'alzinar. El bosc ombrívol, amb arboceres, ens mostra molts de testimonis del carbonejar. Sis minuts després de la paret, deixam a la dreta un ranxo de carboner que també té dos forns de calç. Immediatament, arribam a un entreforc, que agafam en línia recta. Per dins un bosc espès, arribam a una sitja on s'acaba el camí. Mantenim la direcció cap a ponent i dos minuts més endavant, arribam a una paret, partí de terme entre Esporles i Puigpunyent i, a la vegada, divisòria entre la Granja i Son Noguera, que hem de franquejar.

Ja per territori puigpunyentí, a l'altra banda de paret, arribam a un rotlo de sitja, on trobam un altre camí de carboner. Després d'una pujadeta, assolim un coll enmig de l'alzinar, amb una paret a la dreta. A uns set minuts del rotlo de sitja, deixam a la dreta un gran forn de calç amb escaleta al cintell, reutilitzat com a barraca, amb fibrociment. En tendència a la dreta, en davallada suau, sortim de l'alzinar i arribam, a dos minuts del forn de calç, a la denominada font dels Tomassos, amb unes antigues cases en ruïna total just a la vora. La font, amagada, té una mina de boca estreta i apuntada.

Des de la font dels Tomassos, deixam a l'esquerra la pujada a la fita del Ram pel pas de Son Noguera, i ens dirigim a les cases de

Son Noguera, per una pista forestal en lleugera davallada. Passam un planiol amb una gran alzina i travessam una marjada plana amb

www.esrefugi.es

ESQUI SNOW	ESCALADA	BARRANC ESPLEC	VIATGES	MONCANYA TREKKING	CAMPING	ORIENTACIÓ	CURSOS

DES DE 1976

ES REFUGI

ESPORTS D'AVENTURA

Via Sindicat, 21, Pati. 07002. Palma de Mallorca, Illes Balears. T 971 71 67 31. A/e refugi@base.net

L'alzinar de Son Noguera.

oliveres; hi ha també exemplars d'olivella. Al final d'aquest planiol, hem de continuar pel camí de la dreta, deixant de banda a l'esquer-

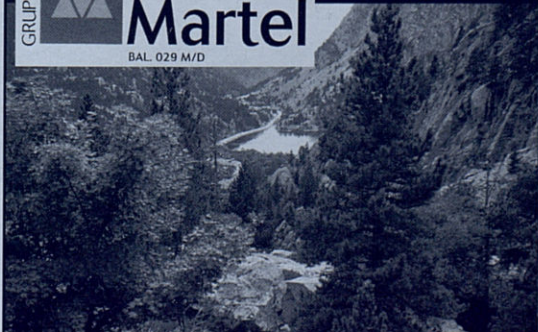
ra el vial que s'acosta a la casa de neu de Son Noguera. Tres minuts més avall, arribam a un collet dominat per un gran safareig i també

per una era de batre. Des d'aquí, a més del puig de Galatzó, observam les cases de la possessió anomenada Son Noguera. Deixam a la dreta dues pistes que davallen a la carretera i, en tendència a l'esquerra, ara amb alguns ametlers pels voltants, davallam la pista pels tres revolts que dissenya i, després d'un portell amb barrera, arribam a la carretera (Ma-1101, km 6,180), un poc abans del portell principal de les cases de Son Noguera.

Agafam la carretera per la nostra esquerra, i avançam per l'asfalt per la bella vall de Superna, en direcció a Puigpunyent. A la dreta queda el camí de Son Balaguer i de Son Nadal, amb una fita que diu: "Camino de Son Balaguer 1916". Ben aviat, a l'esquerra queda el portell de Son Noguera (km 5,950), amb el nom de la possessió indicat en una antiga cuixera de tafona.

Des de Son Noguera, continuam per la carretera i més endavant, a l'esquerra i més amunt del camí, deixam les cases de la Barrera d'en Marcó. Assolit Can Mica i el pla de Baix, arribam al pou del Pla de Baix; es troba vora l'arrencada del camí de Can Noguereta i Can Xemenieia (km 5,100), i té coberta de capelleta circular. Alguns metres després, a la dreta s'alça el portell de la casa dita el Comellar i, just a

GRUP AVA
Viajes
Martel
BAL 029 M/D

PONT DE MARÇ 2012

VIENA DEL 29 DE FEBRER AL 4 DE MARÇ 538 euros
LISBOA DEL 1 AL 4 DE MARÇ 311 euros
BERLÍN DEL 1 AL 4 DE MARÇ 395 euros

CIRCUITS

GALICIA/PORTUGAL 475 euros
ASTURIES 398 euros

Oms, 50 · 07003 · Palma (Mallorca) · Tel. 971 72 38 42 · Fax 971 72 69 42 · A/e: ventas@viajesmartel.com
www.martel.es

la vora, surt la drecera corresponent al camí vell, ample. Una pujadeta suau per aquest camí, amb una pareteta a la dreta i un marge a

l'esquerra, ben envaït per la vegetació i el desús, ens deixa vora el coll del Grau. Per enllaçar amb la carretera, hem de salvar el graó

que ens separa de l'asfalt. Seguim l'asfalt a la dreta i assolim el coll del Grau, punt on acaba la vall de Superna i comença la vall de

Vista de la mola de Planícia.

Puigpunyent. Ens trobam aproximadament a l'altura del quilòmetre 4,400 de la carretera d'Esporles a Puigpunyent. Vora el coll, vers la dre-

Na Fàtima a prop de Puigpunyent.

ta, deixam de banda el camí de la Campaneta. Encara a la part alta del coll, ja acarats cap a Puigpunyent, cercam a la dreta la dreuera, o millor dit, el camí vell que davalla, seccionat per la carretera en diverses ocasions cap al poble. Una senyalització moderna ens ajuda a controlar l'itinerari. El caminet de ferradura davalla rost, per dins l'alzinar. Mentre davallam, a l'esquerra s'alça el penyal des Grau. A tres minuts del coll, el camí enllaça amb la carretera per primera vegada; però, dos minuts després, assolim novament el camí vell, per l'esquerra del revolt de l'asfalt. Tornam a enllaçar amb la carretera alguns metres, però, en un entrunyellat entre camí vell i carretera moderna, novament agafam el sender per l'esquerra. Un minut després tornam a trobar la carretera, vora el quilòmetre 3,4, i novament la dreuera a l'esquerra. En la topada següent amb l'asfalt, el resseguim

en un revolt a la dreta i un altre a l'esquerra, després del qual trobam novament el camí vell, per l'esquerra. Deixam una casa a la dreta i, després d'un portell, s'acaba el camí vell. Amb el puig de na Fàtima a la dreta, recorrem per la carretera el tram final de l'excursió. Davallam un revolt a l'esquerra i un altre a la dreta i arribam vora un arbre amb carisma, el denominat Garrover de les Sabates. Ja ben a prop de Puigpunyent, un poc més endavant, vora la fita del quilòmetre 1, observam a la dreta el camí vell d'Estellencs, que puja per Son Fortesa. Des d'aquesta cruïlla, assolim en poc temps les primeres cases del poble, corresponents a la barriada dita Son Bru de Dalt. Carrer Major endavant, després del Serral, arribam al centre de Puigpunyent, amb la casa consistorial i el pont de la Riera, on acabam l'excursió i aquesta etapa de la Travessa tira a tira.

[cine
t e n d è n c i e s

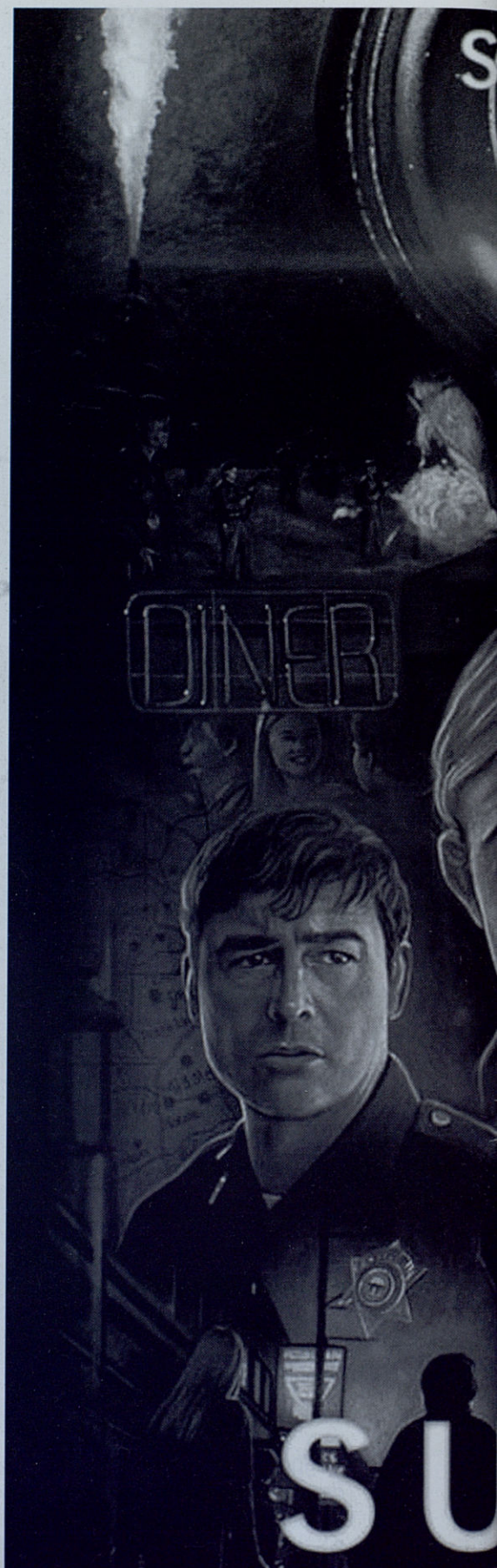
Les pitjors pel·lícules de l'any

TEXT: MATÍAS VALLÉS

La nostra llista dels nyaps més qualificats de l'any s'inclou ja a les hemeroteques acreditades. Recordem que no es tracta d'indicar estrictament les deu pitjors pel·lícules, perquè seria impossible contenir l'impuls d'incloure-n'hi un centenar. Es pretén únicament destacar les infames entre les apreciades, per no oblidar les que reben una etiqueta cultural suplementària, amb la qual cosa ens sumam a la nostra croada contra els pasolinis. Vegem les pitjors de les millors.

Consider que Miquel Barceló figura en la relació de genis de l'art contemporani. Mai no s'exagera en encarir el seu treball, però la seva falsa incursió cinematogràfica en *Los pasos dobles* frega la burla cruel. Començam per un títol que suggereix enganyosament el seu espectacle teatral *Pas doble*. En l'interminable llargmetratge, el pintor de Felanitx a penes ocupa cinc minuts. El pas efímer d'aquest desastre ètnic per la cartellera estalvia més comentaris.

Sempre reincidim en Spielberg, probablement el personatge més danyós de Hollywood des de Walt Disney. En *Super 8* funciona exclusivament com a productor, però la vulgaritat del monstre de la pel·lícula defineix una trama adotze-

nada, malgrat la direcció del creador de *Perdidos*. L'única experiència positiva en contemplar-la consisteix en el descobriment d'Ella Fanning, la segona germana Fanning que ens captiva després de Dakota, avui censurada com a objecte de desig.

Com podeu imaginar, el recompte aquí baremat va començar fa dotze mesos. Pretenc justificar que he oblidat fins als límits de la meua capacitat amnèsica *How do you know?* Si m'hi esforç més del que mereix la pel·lícula, em trob amb una interpretació deplorable de Jack Nicholson com a pare del protagonista. Fugiu-ne.

Los niños están bien pertany al gènere de pel·lícules sexualment alternatives, que no pots criticar sense que es posi en dubte la teua sensibilitat social. I, no obstant això, és infame, amb les dues mares Julianne Moore i Annette Bening competint per ser més actriu que la seva parella. Les supera amb escreix Mark Ruffalo, el presumpte dolent de la trama.

Perquè encara hi ha justícia, la colonial *También la lluvia* va ser arruïnada en la collita de premis per Agustí Villaronga. Pretensiosa i més previsible que Rajoy, pertany al gènere que apassiona i justifica Zapatero. L'expresident va fer tots els possibles per concedir el premi nacional a la seva directora Icíar Bollain. També aquí es va imposar el director mallorquí.

És difícil entendre per què un burgès mitjà suportaria una nova pel·lícula de Lars Von Trier després d'haver-se avorrit mortalment amb *Dogville*. Podeu atribuir la relliscada a la presència de Kirsten Dunst i a la promesa del seu nu. Vaig incórrer en *Melancholia* i he tingut temps per penedir-me d'un producte que demostra que fins i tot l'apocalipsi és tediosa en mans del danès.

Em vaig despenjar de Murakami quan en una novel·la un dels seus personatges penjava el telèfon i es

quedava mirant fixament l'aparell. *Tòquio Blues* és un d'aquests títols que has de lloar sense qüestionar-lo. «Ja veuràs com se l'empassen, aquests curts amb ínfulas», m'imagín que es repeteixen durant el rodatge.

Esper que no acabi aquest article amb una acusació d'asiòfob, però menysprei *Un cuento chino*, que va esdevenir una de les sorpreses de l'any a la taquilla —un

sleeper, consagrada pel públic al marge de la publicitat. L'aplaudiria si el xinès en qüestió desaparegués durant la primera mitja hora de projecció i jo pogués concentrar-me en l'esplèndida interpretació de Ricardo Darín.

Somii en un any en què les deu pitjors pel·lícules estiguin vinculades a Spielberg, però enguany només n'hi ha dues. A *Les aventures de Tintín* s'apleguen l'heroi més

anodí del món del còmic amb el director que ha envellit sense arribar a convertir-se en adult. Un cas de l'un per l'altre.

El meu estat d'ànim millora només de recordar que hi ha una comèdia excepcional amb el nom de *Resacón en Las Vegas*. Tanmateix, havien d'espanyar-la amb una segona part imperdonable l'únic objecte de la qual consisteix a atracar la taquilla.

LLIBRES DE TOTS
ELS PAÏSOS
CATALANS

LLIBRES INFANTILS
I JOGUINES

LLIBRES DE TEXT

MÚSICA, PEL·LÍCULES
I JOCS D'ORDINADOR
EN CATALÀ

SERVEI DE LLIBRES
ESTRANGERS

Carrer d'en Rubí, 5 - Tel. i Fax 971 71 38 21
07002 Palma (Mallorca) - quart_creixent@quartcreixent.cat
www.quartcreixent.cat

Arts
XISCO
Gràfiques

carrer del baix riera, 1 - a
tel / fax: 971 47 57 54
07008 Palma de Mallorca

EL MIRALL

FES-TE'N SOCI

Emplena aquesta butlleta amb les teves dades i envia-la al fax 971 719 385.

Nom i llinatges

DNI o NIF

Data de naixement

Adreça

Població

Codi postal

Telèfon

Telèfon mòbil

Adreça electrònica

DADES BANCÀRIES

Nom i llinatges del titular del compte

Nom del banc o caixa

Adreça i població de l'oficina

Codi del compte del client

Entitat

Sucursal

DC

Número de compte

Sol·licit que carreguin al meu compte la quota:

Marcau amb una creu la modalitat de quota elegida. El cobrament s'efectuarà anualment mitjançant la presentació del rebut al banc o a la caixa.

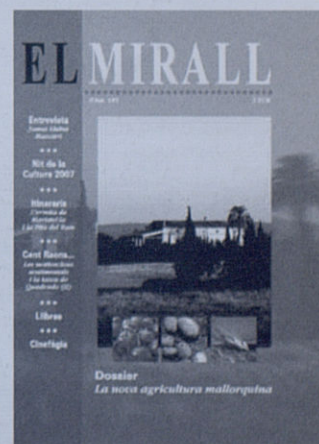
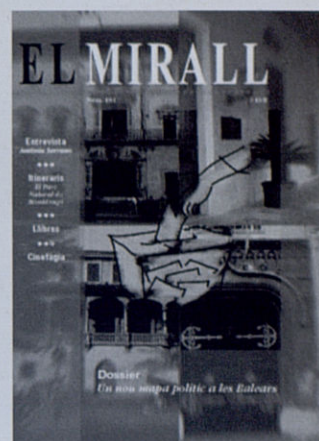
☐ 25,00 €

☐ Aportació especial (indica-ne l'import): €

Signatura de l'associat/da:

☐ Accept expressament els termes de la clàusula de tractament de dades *

*Clàusula de tractament de dades: D'acord amb la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal, les dades recollides en aquest formulari s'inclouran en un fitxer automatitzat del qual és titular l'Associació El Mirall. Les teves dades es podran utilitzar per gestionar la teva col·laboració i per enviar-te informació de l'associació i d'entitats col·laboradores. Per exercir el dret d'accés, d'oposició, de rectificació o de cancel·lació, cal que envïis un escrit adreçat a l'Associació El Mirall, carrer del Pare Bartomeu Pou, 31, baixos, 07003 Palma.

012

La Generalitat t'ajuda en tot moment

Més que un número,
un munt de solucions.

Consultes, tràmits, queixes i suggeriments

Per telèfon

012 24h al dia
tots els dies de l'any.

Per Internet

Contacte

gencat.cat/contacte

Oficina Virtual de Tràmits

gencat.cat/ovt

Presencialment

Oficines d'Atenció Ciutadana
a Catalunya:

Barcelona

Carrer de Sant Honorat, 1-3
T. 93 402 46 67

Cerdanya

Plaça del Rec, 5 Puigcerdà
T. 972 88 03 11

Girona

Plaça de Pompeu Fabra, 1
T. 872 975 000

Lleida

Carrer de Lluís Companys, 1
T. 973 70 35 00

Tarragona

Carrer de Sant Francesc, 3 entl.
T. 977 23 65 59

Terres de l'Ebre

Carrer Jaume I, 2-4 Amposta
T. 977 70 53 19

Serveis d'informació

Al mòbil

Accedeix als serveis
de gencat.mobi:
El temps, trànsit,
rodalies, mou-te...

A Twitter

Segueix @012
per conèixer la informació
de la Generalitat
i fer-hi consultes.

www.gencat.cat

Establiment: 0,33€. Cost/min: 0,087€
Tarifació per segons. IVA INCLOS

Generalitat
de Catalunya